

(Ф 03.02 – 110)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

УЗГОДЖЕНО
В.о.декана ФЕБА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

Світлана ПЕТРОВСЬКА
«03» 02 2024 р.

Анатолій ГРИШУХІН
«13» 02 2024 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Поведінкові фінанси»

Освітньо-професійна програма: «Фінанси і кредит»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Форма навчання	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	1	120/4,0	17	17	-	86	-	-	Диф.залік-1с.
Заочна	1	120/ 4,0	6	6	-	108	К.р(1) – 1с.	-	Диф.залік-1с.

Індекси: НМ-6-072/21 – 3.3
НМ-6-072з/22 – 3.3

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Поведінкові фінанси»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.09-01-2024

Стор. 2 із 13

Робочу програму навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит», навчальних та робочих навчальних планів № НМ-6-072/21, РМ-6-072/23 та №НМ-6-072з/22, РМ-6-072з/23 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробила
Зав.кафедри фінансів,
обліку та оподаткування, д.е.н.: Тетяна КОСОВА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» – кафедри фінансів, обліку та оподаткування, протокол № 1 від «18» 01 2024 р.

Гарант освітньо-професійної програми Тетяна КОСОВА

Завідувач кафедри Тетяна КОСОВА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-адміністрування, протокол № 3 від «20» 01 2024 р.

Голова НМРР Анатолій ТОФАНЧУК

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Поведінкові фінанси»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.09-01-2024

Стор. 3 із 13

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	4
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	5
2. Програма навчальної дисципліни	6
2.1. Зміст навчальної дисципліни	6
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля	6
2.3. Тематичний план	8
2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН).....	8
2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи.....	9
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	9
3.1. Методи навчання	9
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	9
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет	11
4. Рейтингова система оцінювання набутих здобувачем знань та вмінь	11

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених наказом ректора від 29.04.2021 № 249/од, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Метою викладання дисципліни «Поведінкові фінанси» є оволодіння здобувачами системою знань із засад прийняття рішень економічними суб'єктами на фінансових ринках.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння понятійного апарату поведінкових фінансів;
- оволодіння теоріями мотивації діяльності економічних суб'єктів на фінансових ринках;
- опанування засад поведінкових фінансів на мікро-, макро-, мега-рівнях.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.

ПРН1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН2. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

ПРН8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПРН9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

1. Інтегрована компетентність:

ІК Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

2. Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

3. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ФК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

1.4. Міждисциплінарні зв'язки.

Навчальна дисципліна «Поведінкові фінанси» є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Інновації у фінансовій сфері», «Фінансове забезпечення соціальної сфери» та інших.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля, а саме:

- **навчального модуля №1 «Поведінкові фінанси»**, який є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналізу результатів її виконання.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль № 1 «Поведінкові фінанси»

Інтегровані вимоги модуля №1:

знати:

- сутність поведінкових фінансів та їх зв'язок із іншими науками;
- зв'язок поведінкових фінансів із інституціоналізмом, біхевіоризмом, рефлексією;
- відмінності поведінкових і традиційних фінансів;
- особливості поведінкових фінансів на мікро-, макро-, мега-рівнях.

вміти:

- усувати фактори, що викликають асиметрію інформації в діяльності економічних суб'єктів;
- розробляти заходи із упередження опортуністичної поведінки на фінансовому ринку;
- протидіяти корупції на різних економічних рівнях;
- просувати ідею до євроінтеграції України у бюджетно-фінансовій сфері.

Тема 1. Сутність поведінкових фінансів та їх зв'язок із іншими науками

Сутність поведінкової економіки та поведінкових фінансів. Зв'язок поведінкових фінансів із економічною теорією. Поведінкові фінанси як результат взаємопроникнення фінансів, психології, соціології, культурології, нейроекономіки, інвестології.

Тема 2. Поведінкові фінанси та інституціоналізм

Поняття теорії інституціоналізму. Течії інституціоналізму. Поняття інститутів у поведінкових фінансах. Вплив інституціоналізму на розвиток поведінкових фінансів. Пояснення поведінки економічного суб'єкта у бюджетних, фінансово-кредитних відносинах з позицій теорії інституціоналізму.

2.3. Тематичний план.

№ пор	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)							
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
		Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль №1 «Поведінкові фінанси»									
		1 семестр				1 семестр			
1.1	Сутність поведінкових фінансів та їх зв'язок із іншими науками	14	2	2	10	13	2	-	11
1.2	Поведінкові фінанси та інституціоналізм	14	2	2	10	12	1	-	11
1.3	Поведінкові фінанси та біхевіоризм	14	2	2	10	12	1	-	11
1.4	Поведінкові фінанси та рефлексія	14	2	2	10	12	1	-	11
1.5	Відмінності поведінкових і традиційних фінансів	14	2	2	10	12	1	-	11
1.6	Мікро-поведінкові фінанси	14	2	2	10	14	-	2	12
1.7	Макро-поведінкові фінанси	14	2	2	10	14	-	2	12
1.8	Мега-поведінкові фінанси	15	2 1	2	10	12	-	1	11
1.9	Модульна контрольна робота №1	7	-	1	6	-	-	-	-
1.10	Контрольна (домашня) робота (ЗФН)	-	-	-	-	8	-	-	8
1.11	Підсумкова семестрова контрольна робота (ЗФН)	-	-	-	-	11	-	1	10
Усього за модулем №1		120	17	17	86	120	6	6	108
Усього за навчальною дисципліною		120	17	17	86	120	6	6	108

2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН).

Контрольна (домашня) робота (ЗФН) з дисципліни виконується у першому семестрі відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій.

Мета контрольної (домашньої) роботи (ЗФН) – перевірка, закріплення та розвиток знань здобувачів, отриманих в процесі вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси». Теми охоплюють всі розділи дисципліни і надають можливість творчого вирішення проблеми.

Цілями виконання контрольної (домашньої) роботи (ЗФН) є:

– шляхом опрацювання індивідуальних завдань закріпити та поглибити теоретичні знання та вміння, набуті здобувачами вищої освіти у процесі засвоєння всього навчального матеріалу з дисципліни «Поведінкові фінанси»;

– виробити навички самостійного опрацювання літературних джерел та статистичних показників, критичного осмислення матеріалу та здатності формулювати висновки щодо стану та можливостей вирішення запропонованих проблем у сфері поведінкових фінансів на мікро-, макро-, мега-рівнях..

Час, потрібний для виконання контрольної (домашньої) роботи (ЗФН), складає до 8 годин самостійної роботи.

Для здобувачів ЗФН завдання для виконання розробляються автором робочої програми. Навчальні матеріали затверджуються протоколом засідання випускової кафедри, доводяться до відома здобувача індивідуально і виконуються відповідно до методичних рекомендацій.

2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкової контрольної роботи, розробляються провідним викладачем кафедри відповідно до робочої програми, затверджується на засіданні кафедри та доноситься до відома здобувачів.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: презентація, тести, семінар-дискусія, розв'язання задач і практичних ситуацій, економічний диктант, обробка статистичних даних щодо діяльності підприємств тощо.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, демонстрацій, самостійному вирішенні задач, роботі з навчальною літературою, аналізі та вирішенні задач.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Нікіфоров П.О., Марич М.Г. Поведінкові фінанси: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 144 с.

3.2.2. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб.. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.

3.2.3. Фінанси, банківська справа та страхування. Управління фінансами : мікро- і макрорівень : підручник для магістрів / за ред. проф. П.О. Нікіфорова, доц. Н.А. Бак. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 336 с.

3.2.4. Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с.

3.2.5. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2023. 702 с.

3.2.6. Даценко Г.В., Коцеруба Н.В., Крупельницька І.Г., Кудирко О.М., Лобачева І.Ф. Аналіз господарської діяльності навч. посіб. Вінниця : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Вінниц. торг.-екон. ін-т., 2021. 416 с.

3.2.7. Фінансовий аналіз: практикум / Чубка О.М., Хома І.Б., Ливдар М.В. К.: Видавничий дім "Кондор", 2023. 160 с.

3.2.8. Економічні ризики: методи вимірювання та управління : навч. посіб. / Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, Л. В. Мазник, О. М. Кириченко, Л. І. Удворгелі ; за заг. ред. Н. С. Скопенко. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 348 с.

3.2.9. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. 132 с.

3.2.10. Фінансові послуги : підручник / О. О. Дмитрик, Є. О. Алісов, Н. М. Ковалко та ін. ; за ред. О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2023. 408 с.

Допоміжна література

3.2.11. Управління ризиками [Електронний ресурс] : навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. Копішинська ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с.

3.2.12. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами : підручник. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2019. 497 с.

3.2.13. Ярошевич Н.Б. Фінанси диверсифікованих підприємств: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2023. 327 с.

3.2.14. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навч. посіб. / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. Одеса : Астропринт, 2022. 384 с.

3.2.15. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / за ред. Косової Т.Д., Сіменко І.В. К.: Центр учбової літератури, 2013. 440 с.

3.2.16. Кальченко О.М. Фінансовий аналіз : теорія і практика (у схемах і таблицях) : навч. посіб. / Кальченко О.М., Шишкіна О. В. Чернігів: Видавець Брагинець О.В., 2019. 436 с.

3.2.17. Шклярчук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.

3.2.18. Гайдаржийська О.М., Щепіна Т.Г., Масюк І.І. Поведінкові фінанси та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2020. Вип. 3/1. С.24-27.

3.2.19. Косова Т.Д., Деєва Н.Е., Ползікова Г.В. Фінансова архітектура: потенціал розвитку для економіки, менеджменту, маркетингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №14-15. С.10-16.

3.2.20. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. *Економіка та держава*. 2020. №4. С. 14-18.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет

3.3.1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua

3.3.2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: bank.gov.ua

3.3.3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: ukrstat.gov.ua/

3.3.4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: https://www.nssmc.gov.ua/

3.3.5. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРИФРУ). URL: http://uainsur.com/

3.3.6. Методичні розробки кафедри (в електронному вигляді).

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗДОБУВАЧЕМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної здобувачем навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мак кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	1 семестр	1 семестр
Модуль № 1 «Поведінкові фінанси»		
Види навчальної роботи	бали	бали
Виконання експрес-контрольних робіт та тестових завдань	30	—
Розв'язання задач, відповіді на теоретичні питання, тощо під час аудиторної роботи на практичних заняттях	40	—
Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 здобувач має набрати не менше	42	—
Виконання модульної контрольної роботи №1	30	—
Відповіді на практичних заняттях (з урахуванням виконання завдань, отриманих під час настановної сесії)	-	40 (сумарна)

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Поведінкові фінанси»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.09–01–2024

Стор. 12 із 13

Виконання контрольної (домашньої) роботи	-	30
Підсумкова семестрова контрольна робота	-	30
Усього за модулем №1	100	100
Усього за дисципліною	100	100

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачу, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка, перераховується в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS.

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки здобувача, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.